

RAPPORT

3 • 2011

Möjligheter att förbättra måluppfyllelse vad gäller miljöhänsyn vid föryngringsavverkning:

Rapport efter en analys och
rådgivande prioritering av åtgärder

Gunnar Backman, Tomas Erlandsson

© Skogsstyrelsen maj 2011

Författare

Gunnar Backman

Tomas Erlandsson

Upplaga

Finns endast som pdf-fil för egen utskrift

ISSN 1100-0295

BEST NR 1834

Skogsstyrelsens förlag

551 83 Jönköping

Innehåll

Förord	1
1. Bakgrund	2
2. Process	3
3. Resultat	4
3.1 Analys av tänkbara förändringsbehov	4
3.2 Skogsstyrelsen och skogsbrukets aktörer har skilda uppfattningar om måluppfyllelse	4
3.3 Skogsbrukets aktörer har brister i genomförande och arbetssätt i avverkningskedjan	6
3.4 Rådgivande prioritering av vilka behov som skall åtgärdas och med vilka insatser	9
4. Kommentarer från gruppens korta diskussion om framtida målformuleringar	11
5. Processledarens kommentar	12
5.1 Om gruppen	12
5.2 Reflektioner på gruppens analys och prioriteringar av viktigaste förändringsbehov	12
5.2.1 Två av de största orsakerna till brister verkar vara motivation samt transparens i målbilder och naturvärden	12
5.2.2 Det verkar redan finnas utvecklingsbara verktyg idag att utgå ifrån	13
5.2.3 Ansvarsfördelningen	13
5.3 Rekomendationer inför målformulering	13
5.4 Rekomendationer runt idéskapande efter att målen är formulerade	15
5.5 Rekomendationer inför genomförandestrategi	16
5.6 Inför slutrapport har följande kompletterande synpunkter bilagts från kompetenspanelen	17
Bilaga	19

Förord

Denna rapport är det skriftliga resultatet av en av fyra aktiviteter inom projektet ”Uppdrag om en kunskapsplattform om hållbart brukande av skog” som Skogsstyrelsen fick av regeringen (dåvarande Jordbruksdepartementet) den 14 oktober 2010. Projektet finns redovisat i Skogsstyrelsens publikationsserie Meddelande 2-2011 med titeln ”Skogs-och miljöpolitiska mål - brister, orsaker och förslag på åtgärder”.

Avsikten med den här redovisade aktiviteten var att komma fram till en gemensam, konkret formulerad syn på problem och orsakssammanhang inom området miljöhänsyn i skogsbruket, särskilt vad gäller föryngringsavverkning.

Resultatet är en värdefull grund för Skogsstyrelsens kontinuerliga arbete med att arbeta för en god miljöhänsyn i skogsbruket. Rapporten bör också kunna vara till nytta för skogsföretagens egna arbete med samma syfte. Den innehåller en relativt detaljerad beskrivning av hur verkligheten ser ut utifrån olika skogsbruksföretärdars olika perspektiv, var det finns potential till reella förbättringar i verksamheterna. En viktig del är förslag till åtgärder.

I avsnitten Bakgrund och Process beskriver författarna, tillika processledarna, de olika stegen för hur aktiviteten genomförts. I det följande avsnittet redovisas resultaten, vilka kommenteras i den avslutande delen av rapporten. Sist i rapporten finns ett diagram med rubriken ”Diagram över tänkbara förändringsbehov för att öka måluppfyllelsen vid föryngringsavverkning”. Där sammanfattas grafiskt de under aktiviteten framkomna tänkbara orsakerna till att visionen att ”föryngringsavverkning sker på ett sådant sätt att natur- och kulturmiljövärden gynnas och skador på befintliga värden minimeras” inte uppfylls fullt ut.

Den efter förordet följande rapporttexten är förutom en inledande beskrivande text till bilagan en oredigerad version av den text som utgör författarnas rapport till Skogsstyrelsen, daterad 4 februari 2011.

Umeå i maj 2011

Clas Fries, Skogsenheten

1. Bakgrund

Skogsstyrelsen (SKS) och Naturvårdsverket tar inom ramen för ett regeringsuppdrag fram en kunskapsplattform för att uppnå större måluppfyllelse när det gäller miljörelaterade mål för hållbart skogsbruk. SKS har i uppdrag att formulera nya nationella sektorsmål för miljöhänsyn i skogsbruket i dialog med skogsintressenter. Utmaningen är att det idag saknas samsyn mellan skogsintressenterna hur stora bristerna är, vad som brister, vilka orsakerna är och vilka åtgärder som behövs för att minska bristerna.

SKS vill komma fram till en gemensam, konkret formulerad syn på problem och orsakssammanhang inom området miljöhänsyn i skogsbruket, särskilt vad gäller föryngringsavverkning. Med miljöhänsyn menas biologiska miljövärden, kulturmiljövärden, mark och vatten samt rekreationsvärden.

Olika organisationer har olika perspektiv och förutsättningar som behöver synliggöras och överbryggas. Därför har OpenEye genomfört en process där representanter för skogsbruk och Skogsstyrelsen aktivt tillfört sin kompetens och erfarenhet inom området. Avsikten med processen har varit att identifiera faktorer som behöver påverkas inom området miljöhänsyn och de realiteter som styr parternas agerande. Parternas kunskap och erfarenheter har samlats i en gemensam bild. Det arbete som genomförts lägger grunden för en systematisk kunskapsuppbyggnad. Viktiga förutsättningar för att nå framgång är dels att behoven av ny kunskap tillgodoses, men även att tillgänglig kunskap används. Processen synliggör både kunskap som finns i systemet och kunskap som parterna efterfrågar.

Resultatet av arbetet i denna process är ett inspel till SKS om hur verkligheten ser ut utifrån skogsintressenternas olika perspektiv, var det finns potential i verksamheterna till reella förbättringar, samt förslag till åtgärder och möjliga målområden.

2. Process

OpenEye har vid två tillfällen handlett en av Skogsstyrelsen utsedd kompetenspanel att göra en analys av förändringsbehov samt göra en rådgivande prioritering av åtgärder att lämna till Skogsstyrelsen som inspel i den överordnade processen.

Kompetenspanel	
Mats Warensjö	Norra Skogsägarna
Ola Kårén	SCA Skog
Linnea Forsmark	Holmen Skog
Per Sandberg	Mellanskog
Clas Fries	Skogsstyrelsen
Linda Nilsson	Skogsstyrelsen
Sven Kihlström	Skogsstyrelsen
Håkan Dunberg	Dunbergs Skogsservice
Göran Lundh	Skogsstyrelsen
Ulf Halth	Sveaskog

Vid första arbetspasset den 14 januari 2011 låg fokus på att göra analysen och att gemensamt beskriva och skapa ett grafiskt diagram där orsaker och dessas relation till varandra åskådliggörs. Ingen persons eller organisations perspektiv är utelämnat eller värderat i diagrammet. I diagrammet finns allas perspektiv med för att göra en så heltäckande bild som möjligt. Diagrammet har inte viktat betydelsen eller omfattningen av det som beskrivs och det är inte nödvändigt att alla deltagare håller med om varje enskild detalj. Rutorna i diagrammet uttrycker deltagande personers uppfattning eller erfarenheter de har från sin verksamhet och ger således synlighet till upplevda problem som finns inom skogssektorn. Diagrammet har som syfte att åskådliggöra med så hög precision som möjligt de *tänkbara* förändringsbehov som enligt panelens uppfattning bör lyftas för reflektion och åtgärd.

Vid det andra arbetspasset den 25 januari 2011 gick gruppen igenom diagrammet igen och kompletterade med ändringar och tillägg som man hunnit fundera över. Utifrån den uppdaterade versionen av diagrammet gjorde sedan envar en prioritering av de tre viktigaste sakerna som skulle behöva åtgärdas. Till dessa prioriterade förändringsbehov lämnade sedan gruppen förslag på vilka insatser som är lämpliga och realistiska för att få önskad förändring till stånd.

Det sista momentet innebar en kort diskussion om framtida målformuleringar.

Det skall tilläggas att tiden blev knapp på slutet och att det kan finnas anledning att fördjupa diskussionen och precisionen av de prioriterade förändringsbehoven med tillhörande förslag på insatser.

Resultatet av kompetenspanelens arbete har sammanställts och delgivits deltagarna för kommentarer inför denna slutrapport.

3. Resultat

3.1 Analys av tänkbara förändringsbehov

Analysen startar i att det finns en vision om att föryngringsavverkning sker på ett sådant sätt så att natur- och kulturmiljövärden gynnas och skador på befintliga värden minimeras. Gruppen tryckte särskilt på att visionen inte bara får fokusera på bevarandeperspektivet vid miljöhänsyn utan att intentionen att skapa framtida naturvärden också skall reflekteras. Någon poängterade också att visioner är bra som riktmärken längre fram och att sätta ribban högt men får inte segla iväg och bli orealistiska.

Utifrån visionen så formulerades själva drivkraften för analysen: Skogsstyrelsen bedömer att de skogspolitiska målen eller efterlevnaden av skogsvårdslagens krav vad gäller miljöhänsyn vid föryngringsavverkning inte uppfylls i tillräcklig utsträckning.

Även om en del av dagens utmaningar består i att just göra den bedömningen och att de olika aktörerna har lite olika syn på detta med måluppfyllelse så enades man om att, utifrån Skogsstyrelsens perspektiv och dagens gällande polytaxmetod, är detta ett riktigt påstående. Trots att flera aktörer inte anser att gällande polytaxmetod är det bästa sättet att följa upp och utvärdera så delar man uppfattningen att det finns möjligheter att hitta förändringsbehov och att måluppfyllelsen kan och bör öka.

Utifrån denna formulering så ställdes gruppen frågan om vilka tänkbara orsaker det kan vara till att måluppfyllelsen inte är tillräcklig idag. Svaret på den frågan delar upp analysen i två huvudkluster. Det första handlar om att Skogsstyrelsen och skogsbrukets aktörer har skilda uppfattningar om måluppfyllelse och det andra att skogsbrukets aktörer har brister i genomförande och arbetssätt i avverkningskedjan.

3.2 Skogsstyrelsen och skogsbrukets aktörer har skilda uppfattningar om måluppfyllelse

Detta har två förklaringsgrunder (A-B):

A. Skogsstyrelsen och skogsbruket har olika mål och uppföljningsmetoder

Det har i sin tur följande tänkbara orsaker:

- SKS uppföljningsmetodik har för stort fokus på rödlistade arter och slutomdomen av enskilda objekt istället för biotoper och strukturer
- SKS underkänner hänsynen i vissa detaljer utan att ha en lärande och handlande dialog med skogsbrukets aktörer
- SKS sätter mål och följer upp utifrån ett bevarandeperspektiv som inte inbegriper nyskapade och framtida naturvärden

- SKS sätter mål utifrån SVL och politiska direktiv
- Skogsbruket sätter mål utifrån SVL, certifiering och företagens policy och ett brett spektrum av ekonomiska mål

Gruppen pekade på att orsakerna ovan ofta är det som ger upphov till långa diskussioner. Man menar från skogbolagens sida att Skogsstyrelsen har en mer statisk syn och näringslivet en mer dynamisk vad gäller naturvärden. Man hänvisar här till möjligheten att faktiskt skapa naturvärden i områden som inte har det idag.

Det gavs också exempel på avverkningar där man överlag har tagit hänsyn långt över vad lagen kräver men har missat en detalj vilket har medfört att hela avverkningen fått slutomdömet (betyget) underkänt. Här tycker man från näringslivets sida att polytaxen inte fungerar tillfredsställande. I grund och botten handlar kritiken om att polytaxen inte tar hänsyn till framtida naturvärden samt att den är detaljorienterad och framförallt artstyrd. Detta medför att den dels är svår att begripa, dels svår att omsätta i lämplig hänsyn ute i fält, från planerare till maskinförare.

I samband med detta uppstod en fråga i gruppen om det finns en koppling mellan skogspolitikens mål och certifieringsstandarder. Från näringslivets sida använder man sig av certifieringar och undrade om det inte förhåller sig så att om man uppfyller certifieringar så uppfyller man automatiskt skogspolitikens mål. Det fanns ingen i gruppen som kunde svara på den frågan. Gruppen lyfter exempelvis kraven i PEFC på att ha en modell för värdering av naturvärden, men påpekar också att använda modeller inte är helt enhetliga. Det är i slutänden upp till revisorer att bedöma relevansen i dem. Gruppen lyfter här möjligheten till en mer enhetlig modell för denna värdering och värdet av att Skogsstyrelsen sedan bedömer utifrån dessa.

B. Skogsstyrelsen och skogsbrukets aktörer har olika uppfattningar om värdet av miljöfunktioner och i vilken grad hänsyn behöver tas

Det har i sin tur följande tänkbara orsaker:

- SKS och skogsbruket har inte diskuterat hänsynsfrågorna tillräckligt i sin praktiska tillämpning i skogen
- Skogsbrukets aktörer behöver mer kunskap om skogspolitiken och om miljöhänsyn
 - SKS mål är otydligt uttryckta
 - SKS ha inte lyckats kommunicera tillräckligt väl
 - SKS själva har bestämt att man skall verka genom markägares ombud
 - Skogsbrukets aktörer har inte lyckats kommunicera tillräckligt väl

- Skogsstyrelsen och skogsbruket inser inte att värdering av miljöfunktioner bygger på kunskap och individuella bedömningar och därför inte har ett facit

Rent allmänt tycker gruppen att intresset för miljöhänsyn är för lågt. Vid en rundringning som en av gruppens deltagare gjorde så framstod det till och med som att det fanns ett rent motstånd till miljöhänsyn i oväntat stor utsträckning. Med ottydliga mål, för lite kommunikation samt fokus på arter där kunskapsbristen generellt är stor bland skogsbrukets aktörer så blir markägare osäkra och upplever att miljöhänsyn blir en förhindrande omständighet.

Kunskap, och även motivation som återkommer senare i diagrammet, lyfts som en nyckel för intresse och förståelse för miljöhänsyn. Genom åren har olika kampanjer kommit och gått och det lyftes fram av några i gruppen att intresset för miljöhänsyn tydligt går upp när man lyckas lägga fokus på frågan på ett bra sätt.

3.3 Skogsbrukets aktörer har brister i genomförande och arbetssätt i avverkningskedjan

Detta har sex tänkbara förklaringsgrunder (C-H):

C. Skogsbrukets aktörer och SKS har inte ett tillräckligt synkroniserat samarbete

- SKS och skogsbrukets aktörer träffas inte tillräckligt ofta för att skapa samsyn och ha konstruktiv dialog om praktiska lösningar för hänsyn
- SKS konsulenter har olika uppfattningar sinsemellan i bedömningsarbetet
- SKS arbetar för lite förebyggande med ex avverkningsanmälningar och planering
- Markägares hänsynsredovisning är ofta inte tillräcklig och inte alltid planerad i fält
 - Skogsbrukets aktörer förstår inte i tillräcklig utsträckning varför hänsyn behöver tas
 - Skogssektorn har ibland svårt att visa för markägare hur ekonomisk nytta och god hänsyn kan förenas
 - Skogssektorn och forskare är ibland inte överens om vad som är god hänsyn
 - Hänsyn vid föryngringsavverkning är en komplex fråga
 - SKS kommunicerar inte begripliga hållbara strukturer och biotoper utan fokuserar på rödlistade arter och helhetsbedömning av avverkningsobjektet
 - SVL föreskrifter har inte strukturer och biotoper i fokus

- Markägare uppfattar ibland SKS som alltför fokuserade på miljöhänsyn i skogsbruk
 - SKS har för lite kontakt med markägare och har marginaliserats politiskt och fått en annan roll än tidigare, framförallt genom att rådgivningen minskat
 - En del markägare har inte tillräckligt intresse och motivation
 - Skogsbruket intensifieras med breddat uttag av GROT och stubbar och kan ibland hamna i konflikt med miljöhänsyn
 - Inköpare och planerare avsätter inte tid för planering i tillräcklig omfattning
- Inköpare kan uppleva ekonomiska styrmedel överordnade miljöhänsyn
- SKS saknar tillräcklig kunskap om skogsbrukets arbetssätt och förutsättningar för traktplanering
- SKS har inte resurser för att granska avverkningsanmälningar

Runt problemen med synkroniseringen av samarbetet nämndes en mängd tänkbara orsaker. En återkommande kommentar var problemen runt att rödlistade arter är överordnade i hänsynsparagrafen i Skogsvårdslagen. Gruppen ser inga problem att arter är den grundläggande parametern och att miljöhänsynen motiveras med dessa, men man vill se strukturer och biotoper i fokus för kommunikation, uppföljning/utvärdering och planeringsverktyg.

Markägarens intresse och motivation hamnade också i fokus i diskussionen. Här hänvisar man bland annat till att Skogsstyrelsen förut hade en mer rådgivande roll och på så sätt lyckades få acceptans för dessa frågor i högre uträkning.

Skogsbruket intensifieras och det är ofta de ekonomiska faktorerna som styr på bekostnad av planering av miljöhänsyn. Det är förhållanden som behöver diskuteras. Gruppen anser att fokus på pengar generellt har ökat och att det bidrar till högre utmaningar att skapa acceptans och förståelse för miljöhänsyn. En ökad förståelse från Skogsstyrelsen om skogsbrukets villkor och behov efterfrågas genom en ömsesidigt lärande dialog.

D. Skogsbrukets aktörer har brister i prioritering och planering

- Skogsbrukets aktörer använder inte eller saknar tillräckligt kvalitativt underlag över skog- och historiamaterial, inventeringar och artregister
- Skogsbrukets aktörer har inte tillräcklig kompetens för att göra bra planering
- Skogsbrukets aktörer har svårt att planera utifrån arter
- Uppdragsgivare upprättar inte traktdirektiv med tillräcklig kvalitet och framförhållning

- Skogsbrukets aktörer planerar i viss utsträckning på icke barmark

Någon i gruppen uppskattade att det är en mycket liten del av föryngringsavverkning som huggs på köp som är planerad ur hänsynsperspektiv. Man menar att det visar på en stor potential att förbättra planering och prioritering. Gruppen lyfte utmaningar som att man ofta får snabba förfrågningar om att avverka närliggande områden när maskinerna befinner sig i närheten, vilket ger planering för lite tidsutrymme.

Traktdirektiven lyftes som en nyckel både ur ett ekonomiskt perspektiv och ett hänsynsperspektiv. Det fanns stor konsensus i gruppen om att virkesköpare bör upprätta kvalitativa traktdirektiv som beställarunderlag. Traktdirektivet är centralt för att resultatet av avverkningen ska bli bra. Det är viktigt att traktdirektivet kommuniceras till alla berörda parter och inte bara mellan virkesköpare och den som utför avverkningen, vilka har uppgörelsen. Gruppen efterfrågar helt enkelt ett högre fokus på traktdirektiv.

En av de största riskerna för god miljöhänsyn är enligt gruppen planering på icke barmark. Riskerna ökar avsevärt och under svåra omständigheter på icke barmark är viss erforderlig miljöhänsyn omöjlig att ta. Gruppen spekulerade i möjligheter att gradera trakter efter hur svåra de är att planera och utifrån detta upprätta någon modell där myndigheter bara godtar icke barmarksplanering om rätt förutsättningar finns. Exempelvis kanske viss icke barmarksplanering endast får göras om tillräckligt planeringsunderlag i form av kartor och liknande finns.

E. Många individer inom skogsbruket har för lite praktisk kompetens

- Utbildningsinstitutioner prioriterar kunskapsförmedling framför praktik i för stor utsträckning

Det påpekades att det är stor skillnad mellan kunskap och kompetens. Individer idag inom skogsbruket är ofta välutbildade och har stor kunskap men lite praktisk erfarenhet. Man gav exempel från Finland där utbildningar oftast innehåller många gånger fler timmar praktik.

En annan utmaning som gruppen lyfte fram är att individer med praktisk kompetens snabbt försvinner till andra sysslor. Många är heller inte kvar tillräckligt länge för att få tillräcklig praktiskt kompetens.

F. Markägare tar ibland ner skog efter avverkningen som lämnats som hänsyn

Gruppen nämnde exempel på att markägare ibland inte förstår varför viss miljöhänsyn lämnats av exempelvis entreprenören. Det handlar om både kunskap, intresse och att förstå sitt ansvar.

G. För en del privata markägare har den ekonomiska faktorn större roll och står i konflikt med hänsyn

50 % av Sveriges skog ägs av enskilda markägare. Det finns en känsla av att för dessa små markägare spelar pengar en ökande roll menar någon. Samtidigt som

gruppen konstaterar att detta är realiteter man måste beakta så menar man att det går att bearbeta kunskap och intresse för att öka prioriteringen av miljöhänsyn överlag.

H. Certifierade aktörer respekterar inte alltid miljöhänsyn i enlighet med certifieringarna

Certifieringar är ingen garanti för miljöhänsyn menar någon i gruppen. Det finns exempel där man tar genvägar och visar dålig respekt mot de certifieringsstandarder man är ansluten till. Detta kan gälla både markägare och inköpare. Gruppen pekar på att åtgärder eller sanktioner riktade mot de som inte lever upp till certifieringarna är ovanliga eller inte förekommer alls.

I. Skogsstyrelsen och skogsbrukets aktörer har inte sört för ett tillräckligt tydligt ansvar mellan markägare, uppköpare/planerare, produktionsledare, markberedare, skördare och skotare

Ansvarsfrågan lyftes fram som viktig av flera personer. Otydlighet i ansvar ger naturligt brister i avverkningskedjan och ger orsak till att processen runt en avverkning kan se ganska olika ut från fall till fall. Detta riskerar att åsidosätta miljöhänsynen.

3.4 Rådgivande prioritering av vilka behov som skall åtgärdas och med vilka insatser

Utifrån analysen sammanställdes en lista över de prioriteringar som gruppen gjorde först individuellt och sedan utvecklade tillsammans.

Förbättringsbehov (antal prioriteringar)	Förslag och kommentarer
Skogsbrukets aktörer har brister i planering och prioritering av hänsyn (2)	- Man måste få till bättre traktdirektiv med prioriterad hänsyn - Branschen måste skapa en större tyngd i traktdirektiven till utförande part. Det behöver skapas en process runt traktdirektiv som driver på mot bättre traktdirektiv.
Uppdragsgivare upprättar inte traktdirektiv i tillräcklig omfattning och med tillräcklig kvalitet (6)	- Baskrav traktdirektiv finns men tillämpas inte. Bättre uppföljning att traktdirektiv tillämpas. SKS bör jobba mer förebyggande. - SKS bör ta upp frågan om traktdirektiv i en återkopplingsfas. - En checklista för ett bra traktdirektiv skulle kunna upprättas
Skogsbrukets aktörer har inte tillräcklig kompetens för att göra en bra planering (2)	
SKS och skogsbruket har olika mål och uppföljningsmetoder (7)	- Färre, tydligare och i huvudsak gemensamma områden för mål behöver utvecklas av SKS i samverkan med skogsbrukets aktörer. - Man behöver utveckla en gemensam och mer enhetlig uppföljningsmetod som uppfattas som relevant för målen. Framförallt vad gäller de viktiga miljöfaktorerna och att de blir mer jämförbara - Hänsynsfrågorna behöver diskuteras i sin praktiska tillämpning i skogen

	• <i>Övriga kommentarer:</i> • Gruppen efterfrågar med eftertryck en lättare, tydligare och bättre polytax. Man menar att ju begripligare polytax desto högre måluppfyllelse. En fokusering och samordning av modeller för värdering av naturvärden som finns idag skulle kunna vara en väg till detta. • Någon spekulerade i att man kanske kan ha en femgradig glidande skala där t ex en kantzon bedöms mer nyanserat och följs upp med en återkoppling och dialog mellan Skogsstyrelsen och företaget/n. Idag är det G eller IG och ibland svårt att förstå varför pga alla detaljer. Det skulle ge ett lärande och en handledning i hur vi blir bättre. • Jämförbarhet lyfts som en bra drivkraft för att driva utveckling och få skogsbrukets aktörer att kontinuerligt sträva efter att bli bättre. Även konstruktiv återkoppling företagsvis efterfrågas i gruppen. Från företagets sida vill man även veta hur man ligger till i jämförelse med andra. Ligger man lägre än konkurrenten så skulle detta bli en morot att bättra sig. • Bättre utbildning så att man skapar dialog och samsyn och kalibrerar sig gemensamt • SKS bör utveckla uppföljning med återkoppling företagsvis • Tydliggör på vilket sätt markägare har ansvar för miljöhänsyn och hur man kan ta hänsyn – hållbar förvaltning • Aktualisera frågan runt hänsyn och det ansvar certifieringen innebär
Skogsbrukets aktörer behöver mer kunskap om skogspolitiken och om miljöhänsyn (2) Många virkesköpare upplever ekonomiska styrmedel överordnade miljöhänsynen (1) SKS och skogsbrukets aktörer har olika uppfattning om värdet av miljöfunktioner och i vilken grad hänsyn behöver tas (1) En del markägare har inte tillräckligt intresse och motivation (1)	Övriga kommentarer: SKS bör initiera detta arbete. Skogsföretag har en viktig roll att berätta om varför man gör det här. (Se insatsförslag runt trakttdirektiv och markägarens ansvar ovan)
SKS och skogsbrukets aktörer har inte sört för ett tillräckligt tydligt ansvar mellan markägare, virkesköpare/planerare, produktionsledare, markberedare, skördare och skotare (2)	(Se insatsförslag runt trakttdirektiv och markägarens ansvar ovan)
Många individer inom skogsbruket har för lite praktisk kompetens (1)	• Skogsutbildningar bör vara mer praktiskt inriktade. Arbetsgivare behöver ställa krav. • Statusen på planeringen måste höjas. Ledningarna måste trycka på att det är viktigt. Kundtryck kan åstadkomma detta.
SKS och skogsbrukets aktörer har inte tillräckligt synkroniserat samarbete (1)	(Gruppen hann inte utarbeta förslag på insatser)

4. Kommentarer från gruppens korta diskussion om framtida målformuleringar

Någon rekommenderade att man inte sätter mål utifrån arealandel som den första punkten i nuvaranda nationella skogliga sektorsmål. Flera i gruppen ville hellre ha mål som fokuserar på miljöfunktioner liknande det som finns i den tredje punkten i dagens mål. Ett konkret förslag i den andan var att man skulle kunna ha mål som handlar om att "öka andelen med fullgod hänsyn".

Man efterlyste en bra analys som underlag för att utarbeta och definiera mål.

Gruppen var ganska enig om att man måste bryta och se på nya sätt. Särskilt vill man ha någon form av omtag på polytaxen.

5. Processledarens kommentar

5.1 Om gruppen

Kompetenspanelen utgör en ganska enad grupp som ser samma typ av utmaningar och brister. Det borgar för goda möjligheter att få samsyn och gemensam drivkraft i skogspolitiken om man på ett smart sätt, utan att för den skulle sänka några ambitionsnivåer vad gäller miljöhänsyn, närmar sig reella behov för markägare och skogsföretag.

En sannolik nyckelaktör som dock inte har varit representerade i detta arbete är skogsföretagens ledningar. Gruppen pratar mycket om att miljöhänsyn kommer utifrån förståelse och motivation för miljöhänsyn som bidrar till ett hållbart skogsbruk. Flera exempel ges på att kortsiktiga ekonomiska intressen ibland går före miljöhänsyn och att fokus på pengar ökar. Man uttalar i samband med detta behov av fler näringsidkare inom skogsbruket som håller sin profession högt och inte tar eller genomför jobb där miljöhänsyn är alltför nedprioriterat. Detta faller väldigt mycket på företagsledningar och ägare som sannolikt är två av de viktigaste målgrupper att nå i framtida förändringsarbete.

5.2 Reflektioner på gruppens analys och prioriteringar av viktigaste förändringsbehov

5.2.1 Två av de största orsakerna till brister verkar vara motivation samt transparens i målbilder och naturvärden

Motivation därför att markägare och skogsbrukare i grunden har en företagsekonomisk verksamhet och miljöhänsyn kommer alltid komma i andra hand så länge nyttan inte är uppenbar eller om hänsynen står i vägen för vinst. Om det går att visa på företagsekonomiskt långsiktigt värde av miljöhänsyn så har man sannolikt kommit mycket långt. Kommunikationen runt miljöhänsyn bör sålunda byta fokus från detaljer som arter till hänsyn i biotoper eller naturvärden som går att begripa och koppla till företagsekonomiska vinster med långsiktigt hållbart skogsbruk.

Transparensen handlar just om detta. Mål och naturvärden måste kunna iakttas i naturen på samma sätt av myndigheter, markägare, planerare och maskinförare m fl. Låt arter vara motivet bakom mål, guidelines och uppföljningsparametrar men följ upp och kommunicera i former som går att iaktta och förstå av alla. Transparens handlar också om att skapa en länk mellan certifiering och skogspolitiska mål. Det verkar vara så idag att certifieringar inte är en garanti för miljöhänsyn. Om man lyckas skapa ett naturligt samband där certifieringar i högre grad garanterar miljöhänsyn låter det högst sannolikt att man kan öka måluppfyllelsen. Visserligen så respekterar inte alla certifieringar enligt vad aktörerna själva säger, men grunden måste vara att de som vill göra rätt skall kunna göra rätt utan att det är tveksamheter eller ovälkomna överraskningar. Det senare skapar, visar erfarenheten, låg moral och motivation.

5.2.2 Det verkar redan finnas utvecklingsbara verktyg idag att utgå ifrån

Gruppen ger vid upprepade tillfällen uttryck för att det finns många verktyg att jobba med för att hitta en mer konstruktiv och lärande dialog och genom den öka förståelsen för miljöhänsyn och kvaliteten i genomförandet. Exempelvis finns traktdirektiv som idag inte tillämpas i tillräcklig omfattning eller har tillräcklig kvalitet. I dessa finns grunden för att en kvalitativ planering kan ske med miljöhänsyn som en naturlig komponent. Bättre och högre tillämpning efterfrågas av aktörerna själva och den har sannolikt därmed potential att utgöra ett underlag genom hela kedjan som kan förstås och både planeras och följas upp utifrån. Likaså har de flesta skogsbolag en form av modeller för värdering av naturvärden som de utgår ifrån när de gör planering. Den skulle kunna tillämpas och utformas mer lika utifrån en gemensam förståelse av olika naturvärden. Genom att utveckla mallar och ge information för att utveckla modellerna så kan de vara bra instrument som ökar kvaliteten i t ex traktdirektiv.

Den lärande dialogen handlar mycket om att man pratar samma språk och låter verktyg som traktdirektivet vara utgångspunkten både i förebyggande dialoger när resurser finns och vid uppföljning och utvärdering av en avverkning. Det finns ett stort värde i återkoppling på plats i skogen utifrån inventeringar och utvärderingar.

Här verkar finnas stora möjligheter att öka måluppfyllelse genom att stärka redan befintliga verktyg som inte behöver införas eller säljas in som något nytt. Dialogen leder sannolikt också till en bättre förståelse hos alla parter om reella förutsättningar och behov hos varje inblandad aktör.

5.2.3 Ansvarsfördelningen

I avverkningskedjan och i överlämningen mellan olika aktörer uppstår oklarheter vem som egentligen har ansvaret för att miljöhänsyn tas. Enligt regelverket har markägaren ansvar som denne sannolikt upplever att man överlämnar vid en försäljning till virkesköpare, planerare och entreprenörer i avverkningskedjan. Likaså kan olika professionella aktörer lägga en del av sitt ansvar på andra. En planerare kan förvänta sig att entreprenören tar viss hänsyn i fält, medan entreprenören förväntar sig att hänsynen tas av planeraren och finns markerad på kartor och i fält. Ofta löser aktörerna detta mellan sig, men enligt kompetenspanelen så behöver varje aktör på ett tydligare sätt känna till och ta sitt eget ansvar. I samband med uppföljning och utvärdering i fall där man upptäcker brister i miljöhänsynen bör man därför särskilt titta på var i avverkningskedjan som brister i ansvaret uppstår. Genom att på så sätt lära sig var oklarheterna finns kan parterna tydliggöra ansvaret hos de olika aktörerna och vid överlämning mellan dem.

5.3 Rekommendationer inför målformulering

Mål är, rätt använda, kraftfulla verktyg för inte bara att uttrycka en ambition och något man skall nå, utan också att kommunicera, skapa samsyn och engagemang och få flera krafter att dra åt samma håll. Motsatt kan också mål, ogenomtänkt använda, skapa förvirring, passivitet, motstånd eller rent av konflikter.

Gruppen ger tydligt uttryck för att man inte respekterar tolkning av målen i form av dagens uppföljning och utvärderingsmetoder.

Om skogspolitiken skall omformas att mer effektivt bidra till visionen att förnyingsavverkning sker på ett sådant sätt att natur- och kulturmiljövärden gynnas och skador på befintliga värden minimeras känns det näst intill odiskutabelt så att målen måste revideras ur ett flertal perspektiv. Positivt är att gruppen inte ger uttryck för att man anser att ambitionen i målen är för högt satta eller på något sätt irrelevanta. Skogsstyrelsen har till synes väldigt bra förutsättningar att jobba vidare med höga ambitioner och skapa en efterfrågad reviderad målbild i dialog med branschens parter.

Det mest grundläggande som Skogsstyrelsen måste tillse är att formulera en målbild som går att förstå. De flesta aktörer har en intention att verka inom skogsbruk och följa lagar och krav och bidra till inom skogspolitiken eftersträvad miljöhänsyn. En målformulering kan motverka motivation och intresse om den, som idag, uppfattas som den står i vägen för en aktör som vill ta erforderlig miljöhänsyn men som ändå riskerar att göra fel utan att veta om det. Idag är det enligt utsago parametrar i uppföljningen som kan ge en ambitiös aktör underkänt på en hel avverkning.

En annan aspekt som rör målförståelse är hur hela kedjan av aktörer förmår att förhålla sig till målen och erforderlig miljöhänsyn ute i terrängen. Samtliga berörda aktörer bör kunna skapa sig en förståelse för vad miljöhänsynen innebär utifrån karaktären på avverknings trakten. Gruppen talade väldigt mycket om att koppla modeller för värdering av naturvärden till miljöfunktioner/biotoper som kan identifieras och kommuniceras i allt från praktiska utbildningar till planeringsverksamhet och utförandet av avverkningen. En sak som gruppen tryckt på är just möjligheten att formulera mål utifrån miljöfunktioner/biotoper. Här bör Skogsstyrelsen verkligen pröva möjligheten att låta utveckla miljöhänsyn ur detta perspektiv. Går det att göra en analys och med tillräcklig precision formulera och definiera miljöfunktioner/biotoper samt hur dessa bör hanteras?

Utifrån gruppens diskussioner har det visat sig att det finns, utöver miljöfunktioner/biotoper, ytterligare saker att överväga i målformulering eller uppföljning och utvärderingsverksamhet. Exempelvis så framstår traktdirektiv som centrala för att öka förutsättningar för god miljöhänsyn. Det handlar både om kvalitet på dessa och vilka de kommer tillhanda. Gruppen uttrycker att de upprättas för sällan, ofta med för dålig kvalitet och att de inte kommer alla inblandade aktörer till del. Man efterfrågar till och med att Skogsstyrelsen följer upp, eller i förebyggande syfte kontrollerar, dessa traktdirektiv. En fråga som Skogsstyrelsen kan ställa sig eller undersöka lite djupare är om det exempelvis går att sätta upp mål som uttrycker att man vill se en ökad andel avverkningsobjekt som föregåtts av bra rutiner för traktdirektiv. Om man kan bevisa eller på starka grunder anta att upprättande av traktdirektiv och ökandet av kvaliteten i dessa har en viktig påverkan på den reella miljöhänsynen vid avverkning så kan detta vara ett lämpligt mål eller delmål.

På samma sätt som gruppen menar att traktdirektiv är en viktig förutsättning för miljöhänsyn så menar man att planering på barmark kontra icke barmark är en avgörande faktor. Riskerna med sämre miljöhänsyn ökar avsevärt när planeringen görs på icke barmark. Viss miljöhänsyn beskrivs av gruppen till och med som

omöjlig att ta under vissa förhållanden vintertid. Om kopplingen mellan miljöhänsyn och avverkningsobjektets beskaffenhet (som t ex markegenskaper eller förekomst av kulturmiljövärden) vid planering kan bekräftas i analyser så kan det vara ytterligare en parameter att överväga för målformulering och uppföljning/utvärdering.

Man bör fundera igenom uppföljning och utvärdering redan när man formulerar målen. Dels är genomförandet av uppföljning och utvärdering en resursfråga och dels är det en fråga om att ha en uppföljnings- och utvärderingsstrategi som ger signaler även i ett tidigt skede om man är på väg åt rätt håll. Med stor sannolikhet kommer man nu sträva efter mål som kommer att gälla under en period på fyra till sex år, som det var senast. Mål bör man använda som del av en lärandestrategi. Med det menas att målet, eller föreliggande effekter/delmål som har tydlig koppling till målet, kontinuerligt följs upp och kan användas som underlag för att ändra insatser eller till och med, om förutsättningar förändras på avgörande sätt, som underlag för att formulera nya mål eller delmål. Bra mål har en tydlig uppföljningsstrategi som redan från start hjälper aktörer, som verkar för att nå målen, att få signaler om vad som fungerar bra och vad som fungerar mindre bra. Mål kan väldigt lätt uppfattas som betygssättning i efterhand om inte hela strategin för hur man skall nå målen är en lärandestrategi som konstruktivt hjälper inblandade parter att fokusera på rätt saker och öka chanserna att nå målen.

För att målen skall fungera i praktiken bör man också arbeta med acceptans, förståelse och kommunikation runt sina mål. Att få alla att förstå var man är på väg och att dra åt samma håll kräver planering och skicklighet.

5.4 Rekommendationer runt idéskapande efter att målen är formulerade

Att sätta upp mål är en både svårt och lätt och beror på ambitionsnivån. Att formulera mål som låter bra är förhållandevis lätt. Att formulera relevanta angelägna mål är något svårare och det är ännu svårare att formulera mål som dessutom är realistiska att uppnå inom tidsram och budget. Det är också viktigt att kunna konstatera resultat relativt målen och dra slutsatser hur effektiva åtgärderna är.

Men när målen är formulerade kommer nästa, kanske den viktigaste utmaningen. Det behövs bra idéer för att nå målen. Vilket är bäst tillvägagångssätt för att det man vill åstadkomma verkligen skall uppstå?!

I analysen framkommer att viktiga orsaker till att målen inte uppnås rör attityder, beteenden och brist på motivation. Dessa saker bedöms som nödvändiga för att påverka brister i miljöhänsyn vid föryngringsavverkning. Det framgår också att mycket handlar om kommunikation och kunskap. Detta bör också ställas i relation till att Skogsstyrelsen har svårare att nå ut idag än förut och i högre grad uppfattas som en motpart snarare än en medspelare i dessa frågor.

Vår analys är att Skogsstyrelsen inte bör sänka sina ambitioner vad gäller mål utan att man utifrån dessa insikter behöver utveckla nya idéer till insatser som kan bidra till att målen nås. Utmaningen är att hitta de infallsvinklar som gör att man når ut till aktörerna, som kan få acceptans hos dem och som kan påverka bristerna.

För att nå mål inom områden som är komplexa, dvs som rör förhållanden som ständig förändras, människors attityder och där det inte finns något facit, krävs bra och innovativa idéer. För att få klart för sig vilken ”verkningsmekanism” man bör använda är det ofta nödvändigt att prova olika insatser och hitta specifika åtgärder som fungerar för att åstadkomma rätt förändringar och slutligen nå målen.

De grafiska diagram som den här processen har skapat är bra underlag för att hitta och sätta mål. Dessutom är de ett kompetent underlag att utgå ifrån när man skall hitta de idéer som behövs för att nå målen.

Idéskapandet handlar om att hitta ett brett spektrum av tänkbara idéer som man kan utvärdera och testa på nyckelaktörer för att se vilka som är lämpligast och som med störst sannolikhet leder till att vi når våra mål. Ofta gör man inte detta ordentligt utan tar till gamla välkända insatser som man har gjort förut. Det är vanligt att man tar till de insatser man vet att man har resurser till – utan att egentligen tänka efter om det går att hitta lösningar som är mer ändamålsenliga, billigare, mer motiverande, effektivare etc.

Mot bakgrund av att vi sett att många förändringsbehov handlar om att ändra attityder och beteenden hos flera olika aktörer så rekommenderar vi att Skogsstyrelsen har en idéutvecklingsfas baserat på de prioriterade områden som kompetenspanelen föreslagit. Några av målgrupperna är dessutom svåra att nå. Enskilda markägare är en väldigt stor grupp, maskinförare är en heterogen grupp med stor personalomsättning osv. För att insatserna ska bli verkningsfulla behöver man innovativa angreppssätt.

Idéskapandet har som syfte att:

- Komma vidare från traditionella lösningar eller inkörda mönster och öka innovationsgraden i insatserna
- Precisera insatser som kan åstadkomma avsedd förändring på ett fungerande sätt för rätt aktör
- Utnyttja alla perspektiv och styrkor från olika kompetenser
- Skapa volym och variation i föreslagna lösningar
- Hitta kostnadseffektiva lösningar som målgrupperna själva tror på

5.5 Rekommendationer inför genomförandestrategi

Det är ofta svårt eller omöjligt att på förhand veta vad som verkligen fungerar. Genomförande handlar därför om att testa och verifiera en bra strategi.

Genomförandet handlar om att precisera möjliga åtgärder utifrån de idéer som kommit fram och att testa dessa på målgruppen innan man beslutar sig. Därefter planerar man vilken parameter man ska följa upp för att kunna dra slutsatser om hur väl åtgärderna fungerar. Sedan genomför man åtgärderna, följer upp och justerar åtgärderna för att optimera måluppfyllelsen.

Idéutveckling, genomförande och uppföljning/utvärdering bör vara integrerade delar i en plan för att säkerställa måluppfyllelse.

5.6 Inför slutrapport har följande kompletterande synpunkter bilagts från kompetenspanelen

- En person anser att arbetet med miljöhänsyn bör tydligare omfatta även kultur-miljöfrågorna. Personen föreslår att det på ställen där det står ordet "miljöhänsyn" ändras till "kultur och miljöhänsyn"
- Förslag att ändra orsaken i kluster B som lyder:
 "Skogsstyrelsen och skogsbruket **inser inte** att värdering av miljöfunktioner bygger på kunskap och individuella bedömningar och därför inte har ett facit" till
 "Skogsstyrelsen och skogsbruket **anser** att värdering av miljöfunktioner bygger på kunskap och individuella bedömningar och därför inte har ett facit"
- En kommentar om att följande stycke under punkt D på sid 8 är svår att förstå. Stycket lyder:
 "Gruppen spekulerade i möjligheter att gradera trakter efter hur svåra de är att planera och utifrån detta upprätta någon modell där myndigheter bara godtar icke barmarksplanering om rätt förutsättningar finns. Exempelvis kanske viss icke barmarksplanering endast får göras om tillräckligt planeringsunderlag i form av kartor och liknande finns."
- Kommenterar om visionen:
Jag anser att visionen sticker ut hakan lite för mkt. Jag tror inte att vi kan syssla med föryngringsavverkning om vi ska "gynna" kultur och miljövärden. Tycker att man kan skriva "så att kultur och miljövärden skadas i mindre omfattning" eller "så att hänsyn till k och m förbättras"
- En kommentar till fljande orsak i kluster G:
 "För en del privata markägare har den ekonomiska faktorn större roll och står i konflikt med hänsyn"
Jag tror att det snarare är flertalet markägare som tyvärr sätter ekonomin framför miljön.
- Allmän kommentar:
*Jag tror att den stora boven är att aktörernas låter entreprenören (förarna) utforma miljövärdshänsynen eftersom denna ej är förplanerad och dessa entreprenörer är inte särskilt intresserade av miljövärd (diselentreprenörer). Dessutom är det ju omöjligt för en entreprenör att se var de höga naturvärdena finns om han inte har sett hela trakten..... Han producerar ju bara. Efter att han har ställt ett antal miljövärdsträd så är hänsynen fixad i hans/hennes ögon.
 Därför är traktdirektiv med prioriterad hänsyn ett relativt enkelt sätt att förbättra möjligheterna bra hänsyn.*

- Allmän kommentar:
När Skogsstyrelsen hade kurser i beställarkompetens så ökade fokus på ekonomin.

Bilaga

I denna bilaga redovisas ” Diagram över tänkbara förändringsbehov för att öka måluppfyllelsen vid förnygringsavverkning”. Först redovisas två översikter som skiljer sig åt endast genom att i en av dem framgår också vilken intressent bland Skogsstyrelsen, skogsföretag, markägare eller entreprenör som kan anses vara huvudaktör avseende respektive förändringsbehov. De diagrammen benämns ”Bild1: Översikt”.

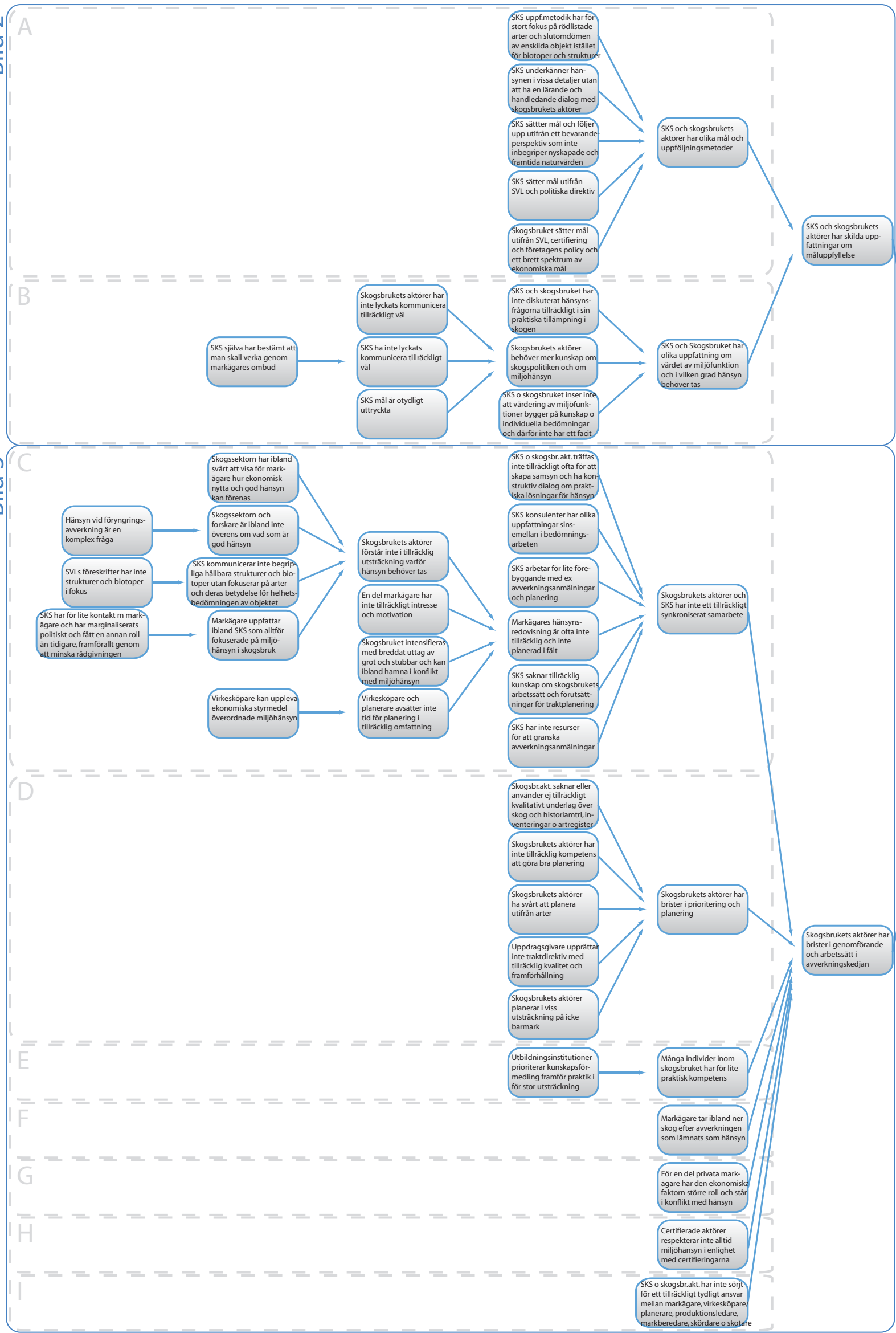
Därefter redovisas för bättre läsbarhet vardera den övre respektive den undre delen i ”Bild 1: Översikt”. De benämns ”Bild 2” respektive ”Bild 3”.

Diagram över tänkbara förändringsbehov för att öka måluppfyllelse vid föryngringsavverkning

Bild 1: Översikt

Senast reviderad: 25 januari 2011

Kompetenspanel:
Mats Warensjö – Norra Skogsägarna
Ola Kårén – SCA Skog
Linnea Forsmark – Holmen Skog
Per Sandberg – Mellanskog
Clas Fries – SKS
Linda Nilsson – SKS
Sven Kihlström – SKS
Håkan Dunberg – Dunbergs Skogsservice
Göran Lundh – SKS
Ulf Halth – Sveaskog

Om diagrammet

Detta är ett orsaksskadediagram som beskriver i logisk ordning de bakomliggande orsakerna till varför formuleringen i ovalen inte är uppfylld. Diagrammet läses med fördel från höger, med start i vision och drivkraft för analysen. Följ orsakerna bakåt i orsaksskedjorna en efter en.

Diagrammet är en inventering av de orsaker som antas påverka nuvarande situation. Orsakerna åskådliggör således de förändringsbehov som finns för att målet ska bli uppfyllt. Diagrammet ger inte en slutgiltig och uttömmande beskrivning och orsakerna är inte värderade

eller rankade i förhållande till varandra utan innehåller de orsaker som formulerats vid en angiven tidpunkt. Diagrammet är tänkt att användas internt av en beställargrupp som en komponent av flera för att identifiera och prioritera åtgärder inom ramen för ett strategiarbete.

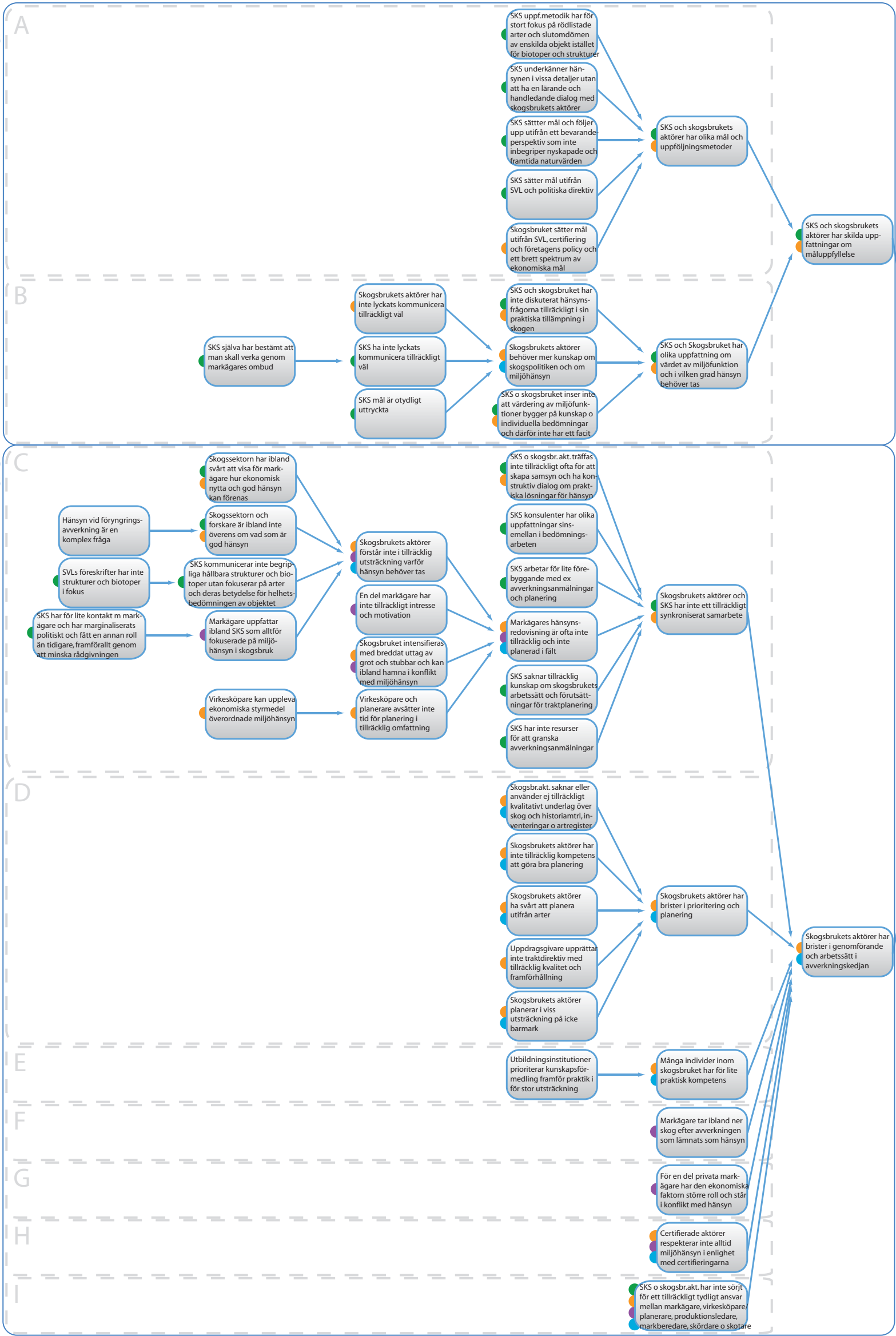
Diagram över tänkbara förändringsbehov för att öka måluppfyllelse vid föryngringsavverkning

Bild 1: Översikt

Senast reviderad: 25 januari 2011

Kompetenspanel:
Mats Warensjö – Norra Skogsägarna
Ola Kårén – SCA Skog
Linnea Forsmark – Holmen Skog
Per Sandberg – Mellanskog
Clas Fries – SKS
Linda Nilsson – SKS
Sven Kihlström – SKS
Håkan Dunberg – Dunbergs Skogsservice
Göran Lundh – SKS
Ulf Halth – Sveaskog

OPEN EYE Innovation Management

Vision
Föryngringsavverkning sker på ett sådant sätt så att natur- och kulturmiljövärden gynnas och skador på befintliga värden minimeras

L Ä S R I K T N I N G

Om diagrammet
Detta är ett orsaksdiagram som beskriver i logisk ordning de bakomliggande orsakerna till varför formuleringen i ovalen inte är uppfylld. Diagrammet läses med fördel från höger, med start i vision och drivkraft för analysen. Följ orsakerna bakåt i orsakskedjorna en efter en.

Diagrammet är en inventering av de orsaker som antas påverka nuvarande situation. Orsakerna åskådliggör således de förändringsbehov som finns för att målet ska bli uppfyllt. Diagrammet ger inte en slutgiltig och uttömmande beskrivning och orsakerna är inte värderade

eller rankade i förhållande till varandra utan innehåller de orsaker som formulerats vid en angiven tidpunkt. Diagrammet är tänkt att användas internt av en beställargrupp som en komponent av flera för att identifiera och prioritera åtgärder inom ramen för ett strategiarbete.

Berörd huvudaktör

- SKS styrelsen
- Skogsföretag
- Markägare
- Entreprenörer

Diagram över tänkbara förändringsbehov för att öka måluppfyllelse vid föryngringsavverkning

Bild 2

Senast reviderad: 25 januari 2011

Kompetenspanel:

Mats Warensjö – Norra Skogsägarna

Ola Kårén – SCA Skog

Linnea Forsmark – Holmen Skog

Per Sandberg – Mellanskog

Clas Fries – SKS

Linda Nilsson – SKS

Sven Kihlström – SKS

Håkan Dunberg – Dunbergs Skogsservice

Göran Lundh – SKS

Ulf Halth – Sveaskog

Vision

Föryngringsavverkning sker på ett sådant sätt så att natur- och kulturmiljövärden gynnas och skador på befintliga värden minimeras

För fler orsaker se Bild 3

Om diagrammet

Detta är ett orsaksdiagram som beskriver i logisk ordning de bakomliggande orsakerna till varför formuleringen i ovalen inte är uppfylld. Diagrammet läses med fördel från höger, med start i vision och drivkraft för analysen. Följ orsakerna bakåt i orsakskedjorna en efter en.

Diagrammet är en inventering av de orsaker som antas påverka nuvarande situation. Orsakerna åskådliggör således de förändringsbehov som finns för att målet ska bli uppfyllt. Diagrammet ger inte en slutgiltig och uttömmande beskrivning och orsakerna är inte värderade

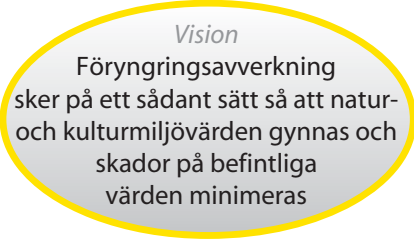
eller rankade i förhållande till varandra utan innehåller de orsaker som formulerats vid en angiven tidpunkt. Diagrammet är tänkt att användas internt av en beställargrupp som en komponent av flera för att identifiera och prioritera åtgärder inom ramen för ett strategiarbete.

Diagram över tänkbara förändringsbehov för att öka måluppfyllelse vid föryngringsavverkning

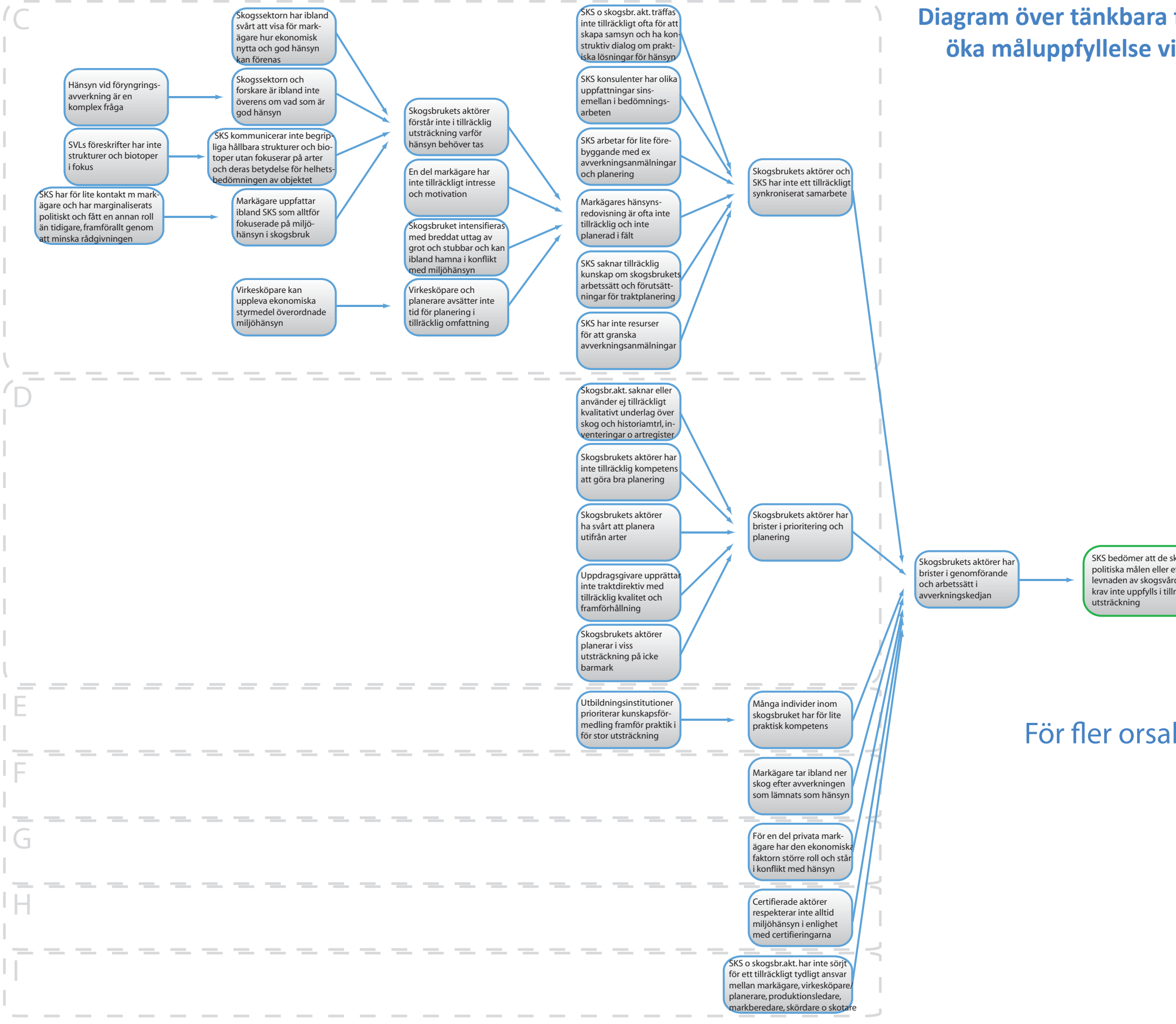
Bild 3

Senast reviderad: 25 januari 2011

Kompetenspanel:
Mats Warensjö – Norra Skogsägarna
Ola Kårén – SCA Skog
Linnea Forsmark – Holmen Skog
Per Sandberg – Mellanskog
Clas Fries – SKS
Linda Nilsson – SKS
Sven Kihlström – SKS
Håkan Dunberg – Dunbergs Skogsservice
Göran Lundh – SKS
Ulf Halth – Sveaskog

För fler orsaker se Bild 2

Om diagrammet

Detta är ett orsaksdiagram som beskriver i logisk ordning de bakomliggande orsakerna till varför formuleringen i ovalen inte är uppfylld. Diagrammet läses med fördel från höger, med start i vision och drivkraft för analysen. Följ orsakerna bakåt i orsakskedjorna en efter en.

Diagrammet är en inventering av de orsaker som antas påverka nuvarande situation. Orsakerna åskådliggör således de förändringsbehov som finns för att målet ska bli uppfyllt. Diagrammet ger inte en slutgiltig och uttömmande beskrivning och orsakerna är inte värderade

eller rankade i förhållande till varandra utan innehåller de orsaker som formulerats vid en angiven tidpunkt. Diagrammet är tänkt att användas internt av en beställar- grupp som en komponent av flera för att identifiera och prioritera åtgärder inom ramen för ett strategiarbete.

Av Skogsstyrelsen publicerade Rapporter:

1988:1	Mallar för ståndortsbonitering; Lathund för 18 län i södra Sverige
1991:1	Tätortsnära skogsbruk
1992:3	Aktiva Natur- och Kulturvårdande åtgärder i skogsbruket
1993:7	Betespräglad äldre bondeskog – från naturvårdssynpunkt
1994:5	Historiska kartor - underlag för natur- och kulturmiljövård i skogen
1995:1	Planering av skogsbrukets hänsyn till vatten i ett avrinningsområde i Gävleborg
1995:2	SUMPSKOG – ekologi och skötsel
1996:1	Women in Forestry – What is their situation?
1996:2	Skogens kvinnor – Hur är läget?
1997:2	Naturvårdsutbildning (20 poäng) Hur gick det?
1997:5	Miljeu96 Rådgivning, Rapport från utvärdering av miljeurådgivningen
1997:6	Effekter av skogsbränsleuttag och askåterföring – en litteraturstudie
1997:7	Målgruppsanalys
1997:8	Effekter av tungmetallnedfall på skogslevande landsnäckor (with English Summary: The impact on forest land snails by atmospheric deposition of heavy metals)
1997:9	GIS-metodik för kartläggning av markförsurning – En pilotstudie i Jönköpings län
1998:1	Miljökonsekvensbeskrivning (MKB) av skogsbränsleuttag, asktillförsel och övrig näringskompensation
1998:3	Dalaskog - Pilotprojekt i landskapsanalys
1998:4	Användning av satellitdata – hitta avverkad skog och uppskatta lövröjningsbehov
1998:5	Baskatjoner och aciditet i svensk skogsmark - tillstånd och förändringar
1998:6	Övervakning av biologisk mångfald i det brukade skogslandskapet. With a summary in English: Monitoring of biodiversity in managed forests.
1998:7	Marksvampar i kalkbarrskogar och skogsbeten i Gotländska nyckelbiotoper
1999:1	Miljökonsekvensbeskrivning av Skogsstyrelsens förslag till åtgärdsprogram för kalkning och vitalisering
1999:2	Internationella konventioner och andra instrument som behandlar internationella skogsfrågor
2000:1	Samordnade åtgärder mot försurning av mark och vatten - Underlagsdokument till Nationell plan för kalkning av sjöar och vattendrag
2000:4	Skogsbruket i den lokala ekonomin
2000:5	Aska från biobränsle
2000:6	Skogsskadeinventering av bok och ek i Sydsvrige 1999
2001:1	Landmolluskfaunans ekologi i sump- och myrskogar i mellersta Norrland, med jämförelser beträffande förhållandena i södra Sverige
2001:2	Arealförluster från skogliga avrinningsområden i Västra Götaland
2001:3	The proposals for action submitted by the Intergovernmental Panel on Forests (IPF) and the Intergovernmental Forum on Forests (IFF) - in the Swedish context
2001:4	Resultat från Skogsstyrelsens ekenkät 2000
2001:5	Effekter av kalkning i utströmningsområden med kalkkross 0 - 3 mm
2001:6	Biobränslen i Söderhamn
2001:7	Entreprenörer i skogsbruket 1993-1998
2001:8A	Skogspolitisk historia
2001:8B	Skogspolitiken idag - en beskrivning av den politik och övriga faktorer som påverkar skogen och skogsbruket
2001:8C	Gröna planer
2001:8D	Föryngring av skog
2001:8E	Fornlämningar och kulturmiljöer i skogsmark
2001:8G	Framtidens skog
2001:8H	De skogliga aktörerna och skogspolitiken
2001:8I	Skogsbilvägar
2001:8J	Skogen sociala värden
2001:8K	Arbetsmarknadspolitiska åtgärder i skogen
2001:8L	Skogsvårdsorganisationens uppdragsverksamhet
2001:8M	Skogsbruk och rennäring
2001:8O	Skador på skog
2001:9	Projekterfarenheter av landskapsanalys i lokal samverkan – (LIFE 96 ENV S 367) Uthålligt skogsbruk byggt på landskapsanalys i lokal samverkan
2001:11A	Strategier för åtgärder mot markförsurning
2001:11B	Markförsurningsprocesser
2001:11C	Effekter på biologisk mångfald av markförsurning och motåtgärder
2001:11D	Urvalskriterier för bedömning av markförsurning
2001:11E	Effekter på kvävedynamiken av markförsurning och motåtgärder
2001:11F	Effekter på skogsproduktion av markförsurning och motåtgärder
2001:11G	Effekter på tungmetallers och cesiums rörlighet av markförsurning och motåtgärder
2002:1	Ekskador i Europa
2002:2	Gröna Huset, slutrapport
2002:3	Project experiences of landscape analysis with local participation – (LIFE 96 ENV S 367) Local participation in sustainable forest management based on landscape analysis
2002:4	Landskapsekologisk planering i Söderhamns kommun
2002:5	Miljöriktig vedeldning - Ett informationsprojekt i Söderhamn

2002:6	White backed woodpecker landscapes and new nature reserves
2002:7	ÄBIN Satellit
2002:8	Demonstration of Methods to monitor Sustainable Forestry, Final report Sweden
2002:9	Inventering av frötaätsbestånd av stjärkek, bergek och rödek under 2001 - Ekdöd, skötsel och naturvård
2002:10	A comparison between National Forest Programmes of some EU-member states
2002:11	Satellitbildsbaserade skattningar av skogliga variabler
2002:12	Skog & Miljö - Miljöbeskrivning av skogsmarken i Söderhamns kommun
2003:1	Övervakning av biologisk mångfald i skogen - En jämförelse av två metoder
2003:2	Fågelfaunan i olika skogsmiljöer - en studie på beståndsnivå
2003:3	Effektivare samråd mellan rennärning och skogsbruk -förbättrad dialog via ett utvecklat samrådsförfarande
2003:4	Projekt Nissadalen - En integrerad strategi för kalkning och askspredning i hela avrinningsområden
2003:5	Projekt Renbruksplan 2000-2002 Slutrapport, - ett planeringsverktyg för samebyarna
2003:6	Att mäta skogens biologiska mångfald - möjligheter och hinder för att följa upp skogspolitikens miljömål i Sverige
2003:7	Vilka botaniska naturvärden finns vid torplämningar i norra Uppland?
2003:8	Kalkgranskogar i Sverige och Norge - förslag till växtsociologisk klassificering
2003:9	Skogsägare på distans - Utvärdering av SVO:s riktade insatser för utbor
2003:10	The EU enlargement in 2004: analysis of the forestry situation and perspectives in relation to the present EU and Sweden
2004:1	Effektuppföljning skogsmarkskalkning tillväxt och trädvitalitet, 1990-2002
2004:2	Skogliga konsekvensanalyser 2003 - SKA 03
2004:3	Natur- och kulturinventeringen i Kronobergs län 1996 - 2001
2004:4	Naturlig föryngring av tall
2004:5	How Sweden meets the IPF requirements on nfp
2004:6	Synthesis of the model forest concept and its application to Vilhelmina model forest and Barents model forest network
2004:7	Vedlevande arters krav på substrat - sammanställning och analys av 3.600 arter
2004:8	EU-utvidgningen och skogsindustrin - En analys av skogsindustrins betydelse för de nya medlemsländernas ekonomier
2004:10	Om virkesförrådets utveckling och dess påverkan på skogsbrukets lönsamhet under perioden 1980-2002
2004:11	Naturskydd och skogligt genbevarande
2004:12	När vi skogspolitikens mångfaldsmål på artnivå? - Åtgärdsförslag för uppföljning och metodutveckling
2005:1	Access to the forests for disabled people
2005:2	Tillgång till naturen för människor med funktionshinder
2005:3	Besöksstudier i naturområden - en handbok
2005:4	Visitor studies in nature areas - a manual
2005:5	Skogshistoria år från år 1177-2005
2005:6	Vägar till ett effektivare samarbete i den privata tätortsnära skogen
2005:7	Planering för rekreation - Grön skogsbruksplan i privatägd tätortsnära skog
2005:8a-8c	Report from Proceedings of ForestSAT 2005 in Borås May 31 - June 3
2005:9	Sammanställning av stormskador på skog i Sverige under de senaste 210 åren
2005:10	Frivilliga avsättningar - en del i Miljökvalitetsmålet Levande skogar
2005:11	Skogliga sektorsmål - förutsättningar och bakgrundsmaterial
2005:12	Målbilder för det skogliga sektorsmålet - hur går det med bevarandet av biologisk mångfald?
2005:13	Ekonomiska konsekvenser av de skogliga sektorsmålen
2005:14	Tio skogsägars erfarenheter av stormen
2005:15	Uppföljning av skador på fornlämningar och övriga kulturlämningar i skog
2005:16	Mykorrhizasvampar i örtrika granskogar - en metodstudie för att hitta värdefulla miljöer
2005:17	Forskningsseminarium skogsbruk - rennärning 11-12 augusti 2004
2005:18	Klassning av renbete med hjälp av ståndortsboniteringens vegetationstypsindelning
2005:19	Jämförelse av produktionspotential mellan tall, gran och björk på samma ståndort
2006:1	Kalkning och askspredning på skogsmark - redovisning av arealer som ingått i Skogsstyrelsens försöksverksamhet 1989-2003
2006:2	Satellitbildsanalys av skogsbilvägar över våtmarker
2006:3	Myllrande Våtmarker - Förslag till nationell uppföljning av delmålet om byggande av skogsbilvägar över värdefulla våtmarker
2006:4	Granbarkborren - en scenarioanalys för 2006-2009
2006:5	Överensstämmelse anmält och verkligt GROT-uttag?
2006:6	Klimathotet och skogens biologiska mångfald
2006:7	Arenor för hållbart brukande av landskapets alla värden - begreppet Model Forest som ett exempel
2006:8	Analys av riskfaktorer efter stormen Gudrun
2006:9	Stormskadad skog - föryngring, skador och skötsel
2006:10	Miljökonsekvenser för vattenkvalitet, Underlagsrapport inom projektet Stormanalys
2006:11	Miljökonsekvenser för biologisk mångfald - Underlagsrapport inom projekt Stormanalys
2006:12	Ekonomiska och sociala konsekvenser i skogsbruket av stormen Gudrun
2006:13	Hur drabbades enskilda skogsägare av stormen Gudrun - Resultat av en enkätundersökning
2006:14	Riskhantering i skogsbruket
2006:15	Granbarkborrens utnyttjande av vindfällerna under första sommaren efter stormen Gudrun - (The spruce bark beetle in wind-felled trees in the first summer following the storm Gudrun)

2006:16	Skogliga sektorsmål i ett internationellt sammanhang
2006:17	Skogen och ekosystemansatsen i Sverige
2006:18	Strategi för hantering av skogliga naturvärden i Norrtälje kommun ("Norrtäljeprojektet")
2006:19	Kantzonen ekologiska roll i skogliga vattendrag - en litteraturoversikt
2006:20	Ägoslag i skogen - Förslag till indelning, begrepp och definitioner för skogsrelaterade ägoslag
2006:21	Regional produktionsanalys - Konsekvenser av olika miljöambitioner i länen Dalarna och Gävleborg
2006:22	Regional skoglig Produktionsanalys - Konsekvenser av olika skötselregimer
2006:23	Biomassaflöden i svensk skogsnäring 2004
2006:24	Trädbränslestatistik i Sverige - en förstudie
2006:25	Tillväxtstudie på Skogsstyrelsens obsoytor
2006:26	Regional produktionsanalys - Uppskattning av tillgängligt trädbränsle i Dalarnas och Gävleborgs län
2006:27	Referenshågn som ett verktyg i vilt- och skogsförvaltning
2007:1	Utvärdering av ÅBIN
2007:2	Trädslagets betydelse för markens syra-basstatus - resultat från Ståndortskarteringen
2007:3	Älg- och rådjursstammarnas kostnader och värden
2007:4	Virkesbalanser för år 2004
2007:5	Life Forests for water - summary from the final seminar in Lycksele 22-24 August 2006
2007:6	Renskador i plant- och ungskog - en litteraturoversikt och analys av en taxeringsmetod
2007:7	Övervakning och klassificering av skogsvattendrag i enlighet med EU:s ramdirektiv för vatten - exempel från Emån och Öreälven
2007:8	Svenskt skogsbruk möter klimatförändringar
2007:9	Uppföljning av skador på fornlämningar i skogsmark
2007:10	Utgör kvävegödsling av skog en risk för Östersjön? Slutsatser från ett seminarium anordnat av Baltic Sea 2020 i samarbete med Skogsstyrelsen
2008:1	Arenas for Sustainable Use of All Values in the Landscape - the Model Forest concept as an example
2008:2	Samhällsekonomisk konsekvensanalys av skogsmarks- och ytvattenkalkning
2008:3	Mercury Loading from forest to surface waters: The effects of forest harvest and liming
2008:4	The impact of liming on ectomycorrhizal fungal communities in coniferous forests in Southern Sweden
2008:5	Långtidseffekter av kalkning på skogsmarkens kol- och kväveförråd
2008:6	Underlag för en nationell strategi för skötsel och skydd av sumpskogar
2008:7	Regionala analyser om kontinuitetsskogar och hyggesfritt skogsbruk
2008:8	Frötäkt och frötäktsovråden av gran och tall i Sverige
2008:9	Vägledning vid skogsmarkskalkning
2008:10	Områden som skogsmarkskalkats inom Skogsstyrelsens försöksverksamhet 2005-2007
2008:11	Inventering av ädellövplanteringar på stormhyggen från 1999 i Skåne
2008:12	Aluminiumhalter i skogsbäckar och variationen med avrinningsområdenas egenskaper
2008:13	Åtgärder för ett uthålligt brukande av skogsmarken - resultat från studier finansierade inom Movib
2008:14	Användningen av växtskyddsmedel inom skogsbruket
2008:15	Skogsmarkskalkning
2008:16	Skogsmarkskalkningens effekter på kemin i mark, grundvatten och ytvatten i SKOKAL-områdena 16 år efter behandling
2008:18	Effekter av skogsbruk på rennåringen - en litteraturstudie
2008:19	Hyggesfritt skogsbruk i ädellövskog - En litteratursammanställning
2008:20	Kontinuitetsskogar och hyggesfritt skogsbruk i ädellövskogar - slutrapport för delprojekt Ädellöv
2008:21	Skoglig kontinuitet och historiska kartor - en metodstudie för bokskog
2008:22	Kontinuitetsskogar och Kontinuitetsskogsbruk - Slutrapport för delprojekt Skötsel - hyggesfritt skogsbruk
2008:23	Naturkultur - Utvecklingen i försöksserien de 10 första åren
2008:24	Jämförelse av ekonomi och produktion mellan trakthyggesbruk och blådning i skiktad granskog - analyser på beståndsnivå baserade på simulering
2008:25	Skogliga konsekvensanalyser 2008 - SKA-VB 08
2009:1	Åtgärdsplanering i reglerade vattendrag - arbetsgång och åtgärdsförslag i övre Ångermanålen
2009:2	Skog & Historia i Uppland - Gröna Jobb 2004-2008
2009:3	Utvärdering av metoder för kvantifiering av epifytiska hånglavar
2009:4	Kartläggning och Identifiering av kontinuitetsskog
2009:5	Skogsproduktion i stormområdet: Ett underlag för Skogsstyrelsens strategi för uthållig skogsproduktion
2009:6	Ekonomisk beskrivning av konsekvenser i samband med ledningsintrång i skogsmark
2009:7	Avverkning av nyckelbiotoper och objekt med höga naturvärden - en gis-analys och inventeringsdata från Polytax
2009:8	Produktionsanalys i Gävleborgs län
2009:9	Skogsstyrelsens erfarenheter kring samarbetsnätverk i landskapet
2010:1	Förnygra - Vårda - Skydda - Underlag för Skogsstyrelsens strategi för hållbar skogsproduktion
2010:2	Effektiv rådgivning - Slutrapport
2010:3	Markägarenkåten. Skogsstyrelsens delrapport för undersökningarna om processen för formellt skydd 2005-2008
2010:4	Landskapsansats för bevarande av skoglig biologisk mångfald - en uppföljning av 1997 års regionala bristanalys, och om behovet av samverkan mellan aktörer
2010:5	Översön av Skogsstyrelsens virkesmättningsföreskrifter - Analys och förslag
2010:6	Polytax 5/7 återväxttaxering: Resultat från 1999-2008
2010:7	Behöver omvandlingstalen mellan m ³ f ub och m ³ sk revideras? - En förstudie

2010:8	Åtgärdsprogram för bevarande av vittryggig hackspett och dess livsmiljöer 2005-2009 – Slutrapport
2010:9	Störningskänslighet hos lavar i barrskogar
2011:1	Polytax 5/7 återväxttaxering: Resultat från 1999-2009
2011:2	Inte klar
2011:3	Möjligheter att förbättra måluppfyllelse vad gäller miljöhänsyn vid föryngringsavverkning: Rapport efter en analys och rådgivande prioritering av åtgärder

Av Skogsstyrelsen publicerade Meddelanden:

1991:2	Vägplan -90
1991:5	Ekologiska effekter av skogsbränsleuttag
1995:2	Gallringsundersökning 92
1995:3	Kontrolltaxering av nyckelbiotoper
1996:1	Skogsstyrelsens anslag för tillämpad skogsproduktionsforskning
1997:1	Naturskydd och naturhänsyn i skogen
1997:2	Skogsvårdsorganisationens årskonferens 1996
1998:1	Skogsvårdsorganisationens Utvärdering av Skogspolitiken
1998:2	Skogliga aktörer och den nya skogspolitiken
1998:3	Föryngringsavverkning och skogsbilvägar
1998:4	Miljöhänsyn vid föryngringsavverkning - Delresultat från Polytax
1998:5	Beståndsanläggning
1998:6	Naturskydd och miljöarbete
1998:7	Röjningsundersökning 1997
1998:8	Gallringsundersökning 1997
1998:9	Skadebilden beträffande fasta fornlämningar och övriga kulturmiljövärden
1998:10	Produktionskonsekvenser av den nya skogspolitiken
1998:11	SMILE - Uppföljning av sumpskogsskötsel
1998:12	Sköter vi ädellövskogen? - Ett projekt inom SMILE
1998:13	Riksdagens skogspolitiska intentioner. Om mål som uppdrag till en myndighet
1998:14	Swedish forest policy in an international perspective. (Utfört av FAO)
1998:15	Produktion eller miljö. (En mediaundersökning utförd av Göteborgs universitet)
1998:16	De trädbevuxna impedimentens betydelse som livsmiljöer för skogslevande växt- och djurarter
1998:17	Verksamhet inom Skogsvårdsorganisationen som kan utnyttjas i den nationella miljöövervakning
1998:19	Skogsvårdsorganisationens årskonferens 1998
1999:1	Nyckelbiotopsinventeringen 1993-1998. Slutrapport
1999:3	Sveriges sumpskogar. Resultat av sumpskogsinventeringen 1990-1998
2001:1	Skogsvårdsorganisationens Årskonferens 2000
2001:2	Rekommendationer vid uttag av skogsbränsle och kompensationsgödsling
2001:3	Kontrollinventering av nyckelbiotoper år 2000
2001:4	Åtgärder mot markförsurning och för ett uthålligt brukande av skogsmarken
2001:5	Miljöövervakning av Biologisk mångfald i Nyckelbiotoper
2001:6	Utvärdering av samråden 1998 Skogsbruk - rennärning
2002:1	Skogsvårdsorganisationens utvärdering av skogspolitiken effekter - SUS 2001
2002:2	Skog för naturvårdsändamål – uppföljning av områdesskydd, frivilliga avsättningar, samt miljöhänsyn vid föryngringsavverkning
2002:4	Action plan to counteract soil acidification and to promote sustainable use of forestland
2002:6	Skogsmarksgödsling - effekter på skogshushållning, ekonomi, sysselsättning och miljön
2003:1	Skogsvårdsorganisationens Årskonferens 2002
2003:2	Konsekvenser av ett förbud mot permetrinbehandling av skogsplanter
2004:1	Kontinuitetsskogar - en förstudie
2004:2	Landskapsekologiska kärnområden - LEKO, Redovisning av ett projekt 1999-2003
2004:3	Skogens sociala värden
2004:4	Inventering av nyckelbiotoper - Resultat 2003
2006:1	Stormen 2005 - en skoglig analys
2007:1	Övervakning av insektsangrepp - Slutrapport från Skogsstyrelsens regeringsuppdrag
2007:2	Kvävegödsling av skogsmark
2007:3	Skogsstyrelsens inventering av nyckelbiotoper - Resultat till och med 2006
2007:4	Fördjupad utvärdering av Levande skogar
2007:5	Hållbart nyttjande av skog
2008:1	Kontinuitetsskogar och hyggesfritt skogsbruk
2008:2	Rekommendationer vid uttag av avverkningsrester och askåterföring
2008:3	Skogsbrukets frivilliga avsättningar
2008:4	Rundvirkes- och skogsbränslebalanser för år 2007 – SKA-VB 08
2009:1	Dikesrensningens regelverk
2009:2	Viltanpassad Skogsskötsel – Skogliga åtgärder för att minska skador
2009:3	Ny metod och nya definitioner i uppföljningen av frivilliga avsättningar
2009:4	Stubbsskörd – kunskapssammanställning och Skogsstyrelsens rekommendationer
2009:5	Vidareutveckling av pågående viltskadeinventeringar
2009:6	En märkbar förändring i skogsägarnas vardag – Projekt Skogsägarnas myndighetskontakter
2009:7	Regler om användning av främmande trädslag
2010:1	Vattenförvaltningen i skogen
2010:2	Nationell tillämpning av FLEGT – Forest Law Enforcement, Governance and Trade
2011:1	Rillsyn enl 9 kap miljöbalken av verksamhet på mark som omfattas av skogsvårdslagen
2011:2	Skogs- och miljöpolitiska mål – brister, orsaker och förslag på åtgärder

Beställning av Rapporter och Meddelanden

**Skogsstyrelsen,
Bokhandeln
551 83 JÖNKÖPING
Telefon: 036 – 35 93 40
växel 036 – 35 93 00
fax 036 – 19 06 22
e-post: bokhandeln@skogsstyrelsen.se
www.skogsstyrelsen.se**

I Skogsstyrelsens Meddelande-serie publiceras redogörelser, utredningar m.m. av officiell karaktär. Innehållet överensstämmer med myndighetens policy.

I Skogsstyrelsens Rapport-serie publiceras redogörelser och utredningar m.m. för vars innehåll författaren/författarna själva ansvarar.

Skogsstyrelsen publicerar dessutom fortlöpande: Foldrar, broschyrer, böcker m.m. inom skilda skogliga ämnesområden. Skogsstyrelsen är också utgivare av tidningen SkogsEko.

Inom ett regeringsuppdrag till Skogsstyrelsen om miljörelaterade mål för hållbart skogsbruk har en konsult med hjälp av en kunskapspanel från skogssektorn tagit fram viktiga faktorer som påverkar hur miljöhänsynen tas vid föryngringsavverkning. Rapporten redovisar och analyserar orsaker till att miljöhänsynen har brister och delar upp påverkansmöjligheter på olika aktörer.